

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในทศวรรษที่ผ่านมา สภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สามารถติดต่อสัมพันธ์กับประชาคมโลกอย่างกว้างขวางขึ้น มีการสื่อสารได้อย่างรวดเร็ว และมีความเป็นนานาชาติเพิ่มขึ้น จึงทำให้บุคคลและสังคมปรับตัวตามไม่ทัน ก่อให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างประเทศกับวัฒนธรรมของสังคมในระดับสังคมเมืองและสังคมครอบครัว ซึ่งมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมเมือง เกิดค่านิยมยกย่องวัตถุและเงินทองเป็นสิ่งสำคัญในชีวิต บุคคลจึงชวนชวายทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุและเงินทอง จากสาเหตุดังกล่าวทำให้สภาพของสังคมไทยในปัจจุบันมีลักษณะที่ค้ำถึงถึงประโยชน์ส่วนตน ตัวใครตัวมัน มีความเห็นแก่ตัว มีความขัดแย้งอย่างรุนแรง หลอกหลวง เอาเปรียบ อิจฉาริษยากัน ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ขาดความเมตตากรุณา อันจะนำมาซึ่งผลเสียหายนานัปการแก่สังคมโดยทั่วไป จะเห็นได้ว่าภาวการณ์ที่กล่าวมานี้ได้เกิดขึ้นแล้วในสังคมไทย ปวย อึ้งภากรณ์ ให้ความเห็นว่า จากสภาพสังคมปัจจุบันที่สรรพวิทยาการเจริญก้าวหน้าทุกขณะแต่ความประพฤติปฏิบัติของคนในสังคมกลับเสื่อมทราม ผิดศีลธรรมวัฒนธรรมทุกวัน จนก่อให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์ทั่วไปว่าประเทศชาติเจริญแต่เพียงวัตถุ ส่วนด้านจิตใจหาเจริญด้วยไม่ จึงมิใช่ความเจริญที่แท้จริง เพราะการขาดศีลธรรมนั้นทำให้โลกเสื่อม (ปวย อึ้งภากรณ์, 2530) ซึ่งสอดคล้องกับ คำกล่าวของนายแพทย์ประเวศ วะสี ว่าสังคมไทยนั้นกำลังเผชิญกับความขัดแย้งที่ไม่สิ้นสุด และเกิดการล่มสลายของระบบศีลธรรมของสังคม อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการดำรงชีวิตของคนในสังคมขาดคุณธรรม (ประเวศ วะสี, 2535) จึงส่งผลให้ครอบครัวซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมพบกับปัญหาวิกฤตการณ์ทางด้านคุณธรรม สมาชิกในครอบครัวได้รับสิ่งที่ไม่ดีจากสังคม ทำให้นักศึกษาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวมีความประพฤติที่ไม่ดี ไม่มีระเบียบวินัย ไม่มีความรับผิดชอบ ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ ไม่มีศีลธรรม ไม่มีน้ำใจเอื้ออาทร และมีการเคารพนับถือน้อยลง ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีสาเหตุมาจากการบงการทางจิตใจ จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ สถาบันอุดมศึกษาในสถานะที่เป็นศูนย์กลางทางการศึกษา ควรจะตระหนักและเห็นความสำคัญของการศึกษาที่จะพัฒนาคนให้เป็นผู้มีวิชาความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการ และยังช่วยพัฒนาทางด้านจิตใจและสังคมควบคู่กันไป การให้การศึกษที่สมบูรณ์และ

เหมาะสมนั้น เป็นกระบวนการทางสังคมที่จะพัฒนาคุณภาพของคนให้ดียิ่งขึ้น การให้การศึกษา ด้านวิชาการและความรู้ต่าง ๆ นั้นถือเป็นการพัฒนาคุณภาพของคนทางด้านสติปัญญา ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ แต่อย่างไรก็ตามการที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพได้นั้นควรที่จะพัฒนาทั้งทางด้านสติปัญญาและจิตใจควบคู่กันไป การพัฒนาจิตใจให้เป็นผู้มีคุณธรรมนั้น ควรจะได้รับการปลูกฝังคุณธรรมที่ฝังงอกฝังขึ้นในจิตใจของเด็ก เพื่อใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีจนเป็นนิสัย และเป็นที่ยอมรับว่าถูกต้องดีงามของบุคคลทั่วไป การให้การศึกษาถือเป็นพื้นฐานในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อสร้างสรรค์สังคมให้เจริญก้าวหน้าและสามารถพัฒนาประเทศได้ตามวัตถุประสงค์ของชาติ การจัดการศึกษาจึงเป็นนโยบายที่รัฐบาลได้ถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมา เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความสามารถและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า

จากแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) ได้กำหนดจุดประสงค์หลักไว้ว่า “คุณภาพของพลเมืองโดยเน้นให้มีคุณธรรม จริยธรรม ปัญญา และมีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ สามารถพึ่งตนเองและดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข จุดประสงค์เหล่านี้ถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการวางนโยบายเพื่อจัดการศึกษาที่จะพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพเพื่อก้าวไปเป็นสมาชิกที่สมบูรณ์ของสังคม ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาในฐานะที่เป็นแหล่งความรู้ควรจะได้ตระหนักและเห็นความสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมให้กับนิสิตนักศึกษา การปลูกฝังคุณธรรมนั้นควรเริ่มจากนโยบายของมหาวิทยาลัย เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติทางการเรียนการสอน และกิจกรรมนิสิตนักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการปลูกฝังคุณธรรมให้กับนิสิตนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับอำนาจ ทะพิงค์แก, ชัยยันต์ วรรณะภูติ กล่าวไว้ว่า การที่จะปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่สมาชิกในสังคมให้ได้ผลนั้น ทุกฝ่ายควรจะให้ความร่วมมือช่วยเหลือกันและกันอย่างใกล้ชิด (อำนาจ ทะพิงค์แก, ชัยยันต์ วรรณะภูติ, 2522) เพื่อจะได้ประสานเชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่ในการเสริมสร้างบัณฑิตให้มีคุณภาพ และสามารถสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้กับสังคม

การที่จะพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพเพื่อก้าวไปเป็นสมาชิกที่สมบูรณ์ของสังคมนั้น ควรจะได้พัฒนาทั้งคุณภาพและคุณธรรมไปพร้อม ๆ กัน ในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพนั้นเป็นการพัฒนาทางด้านวัตถุ ซึ่งพบว่ามีผลเร็วเป็นไปอย่างรวดเร็ว ส่วนด้านคุณธรรมนั้นสามารถสร้างความเจริญทางจิตใจ ซึ่งความเจริญทั้งคุณภาพและคุณธรรมเป็นยอดปรารถนาของสังคมโดยเฉพาะการถึงพร้อมซึ่งด้านคุณภาพและคุณธรรมสมบูรณ์ (เสถียร วัฒนวิวัฒน์, 2527) การที่ถึงพร้อมซึ่งเป้าหมายเหล่านี้ได้นั้น นิสิตนักศึกษาควรจะได้

รับการอบรมบ่มนิสัยให้เป็นผู้มีสติปัญญา และคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ นายแพทย์ จรัส สุวรรณเวลา กล่าวว่า การเป็นบัณฑิตที่ดีควรที่จะมีสติ ปัญญา และคุณธรรม อันเป็นคุณสมบัติของนิสิตจุฬาลงกรณ์ทุกคน เพื่อเป็นศักดิ์และศรีแก่ตนเอง และแก่ มหาวิทยาลัยอันมีประวัติยาวนาน และเป็นที่ยึดถือแห่งนี้ (จรัส สุวรรณเวลา, 2527) ซึ่งเป็นนโยบายและเป้าหมายในการพัฒนานิสิตให้เป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรมตามปณิธานของ มหาวิทยาลัย ที่ระบุว่า “มหาวิทยาลัยแห่งนี้มีจุดมุ่งหมายที่เป็นหลักคือ การบุกเบิก แสวงหา ทะนุบำรุง และถ่ายทอดความรู้ คือการเสริมสร้างคุณธรรมให้บัณฑิตของมหาวิทยาลัยเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยสติปัญญา...” และจากแผนพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยฉบับที่ 7 (2535-2539) ที่มุ่งเน้น “การเสริมสร้างคุณธรรมทั้งในส่วนของบัณฑิตและบุคลากรทุกระดับให้มีเพิ่มมากขึ้น...” ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยได้ตระหนักดีว่า การถ่ายทอดความรู้ทางด้านวิชาการแล้วนั้น ยังมีคุณธรรมในจิตใจที่สร้างคนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สมบูรณ์ และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

นอกจากนั้น จากการศึกษาและวิจัยของมยุรี สุทธิเลิศอรุณ (2529) เรื่องการเปรียบเทียบลักษณะนิสิตนักศึกษา จำแนกตามสาขาวิชา : การศึกษาเฉพาะกรณีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยพบว่า ลักษณะนิสิตด้านศาสนาต่ำที่สุด ดังนั้นมหาวิทยาลัยจึงควรให้ความสำคัญต่อลักษณะนิสิตนักศึกษาด้านศาสนาให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาคุณธรรมให้เกิดแก่นิสิต

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดแก่นิสิตนักศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งนี้เพราะจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกของประเทศไทย และได้ถือกำเนิดด้วยปณิธานของพระมหากษัตริย์ เป็นมหาวิทยาลัยที่คนส่วนใหญ่ให้ความหวังไว้สูงว่า บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ดี มีความสามารถและมีคุณธรรมสมตามที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตั้งปณิธานของมหาวิทยาลัยไว้คือ “การบุกเบิก แสวงหา ทำนุบำรุง และถ่ายทอดความรู้กับการสร้างเสริมคุณภาพให้บัณฑิตของมหาวิทยาลัยเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยสติปัญญา และความรู้ที่นับว่าสำคัญยิ่งคือ ความรู้เพื่อความเจริญของบุคคลและสังคม อันได้แก่ ความรอบรู้ และความเชี่ยวชาญในสรรพวิทยาการที่อำนวยความสะดวกแก่การดำเนินชีวิต ส่วนคุณธรรมที่ผู้เรียน ผู้รู้พึงมี และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งปัจจุบันจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้รับการยกย่องและยอมรับในชื่อเสียง เกียรติคุณทางด้านวิชาการและคุณธรรมเพื่อให้เป็นแม่แบบในการพัฒนามหาวิทยาลัยด้านวิชาการ การวิจัย และการพัฒนาคุณธรรม เพื่อให้ได้สมาชิกที่

สมบูรณของสังคมไทยต่อไปในอนาคต (แผนพัฒนาจุฬาลงกรณ์, 2528) ด้วยเหตุผลต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ การที่มหาวิทยาลัยได้รับการยกย่องให้เป็นแบบอย่างในด้านคุณธรรมนั้น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้มีกระบวนการอย่างไรในการปลูกฝังคุณธรรมแก่นิสิต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อศึกษานโยบายของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในการปลูกฝังคุณธรรมแก่นิสิต
2. เพื่อศึกษากระบวนการปลูกฝังคุณธรรมแก่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์และนิสิตต่อกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมแก่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนากระบวนการปลูกฝังคุณธรรมแก่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับ

1. คุณธรรมของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ศึกษานั้นประกอบด้วย คุณธรรม 9 ประการที่ระบุไว้ในปณิธานของมหาวิทยาลัยคือ (แผนพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฉบับที่ 7)
 - 1.1 รู้จักตนเอง
 - 1.2 ใฝ่รู้อยู่เสมอ
 - 1.3 คิดริเริ่มสร้างสรรค์
 - 1.4 รอบคอบ
 - 1.5 ไตร่ตรองเหตุผล
 - 1.6 ความรับผิดชอบ
 - 1.7 เห็นการณ์ไกล
 - 1.8 ศีลธรรม
 - 1.9 เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

2. กระบวนการปลูกฝังคุณธรรมแก่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 1/2539 จำนวน 16 คณะ ได้แก่ คณะอักษรศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี คณะวิทยาศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ คณะสัตวแพทยศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ คณะทันตแพทยศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ คณะสหเวชศาสตร์ โดยศึกษาจากนิสิตชั้นปีที่ 2, 3, 4, 5, 6 สำหรับนิสิตชั้นที่ปี 1 ที่ไม่นำมาศึกษาเนื่องจากเป็นนิสิตใหม่ยังไม่เข้าใจในระบบการเรียนการศึกษาในมหาวิทยาลัยและยังไม่ทราบถึงคุณธรรม 9 ประการของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. กระบวนการปลูกฝังคุณธรรมทั้งทางด้านหลักสูตร การเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย

4. ฝ่ายกิจการนิสิตนั้นสามารถส่งเสริมคุณธรรมให้เกิดแก่นิสิตได้ทุกด้าน แต่สำหรับงานวิจัยครั้งนี้จะศึกษาเพียงด้านเดียวคือ ด้านกิจกรรมนิสิตทั้งระดับคณะและระดับมหาวิทยาลัย

5. สภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยตามความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอน จะได้รับข้อมูลจากอาจารย์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยซึ่งเป็นคณะกรรมการโครงการส่งเสริมคุณธรรมของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและอาจารย์ผู้สอนวิชาบัณฑิตใน อุคมคติ

6. นโยบายของมหาวิทยาลัย จะเน้นข้อมูลในแผนพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฉบับที่ 7 และแผนพัฒนาระดับคณะทั้ง 16 คณะ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539

7. การศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์ต่อกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม

7.1 ด้านการดำเนินการของมหาวิทยาลัยและหลักสูตร ศึกษาจากผู้บริหารฝ่ายวิชาการ (รองคณะบดีฝ่ายวิชาการ)

7.2 ด้านการเรียนการสอน ศึกษาจากผู้สอน

7.3 ด้านกิจกรรมนิสิต ศึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาฝ่ายกิจกรรมนิสิต

7.4 ด้านสภาพแวดล้อม ศึกษาจากผู้บริหารฝ่ายวิชาการ คณะกรรมการโครงการส่งเสริมคุณธรรมและอาจารย์ผู้สอนวิชาบัณฑิตในอุคมคติ

คำจำกัดความในการวิจัย

กระบวนการปลูกฝังคุณธรรม หมายถึง ขั้นตอนและวิธีการที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้กระทำการถ่ายทอดคุณธรรมให้กับนิสิต โดยครอบคลุมตั้งแต่หลักสูตรการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย

คุณธรรม หมายถึง หลักการของความดีงามแห่งการประพฤติตนและลักษณะอุปนิสัยอันดีงามที่ฝังสมอยู่ในจิตใจของนิสิต คุณธรรมที่เกิดขึ้นในจิตใจนั้นเกิดจากการอบรมและการปลูกฝัง ซึ่งนิสิตจุฬาลงกรณ์ควรประพฤติปฏิบัติตามคุณธรรม 9 ประการ ตามปณิธานของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อันได้แก่

รู้จักตนเอง หมายถึง ความเข้าใจในลักษณะและธรรมชาติของตนเอง รู้ระดับความสามารถและสถานภาพของตนเองอย่างถูกต้อง รู้ว่าตนควรมีบทบาทและหน้าที่เช่นไรก็จะสามารถนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และสถานภาพนั้น อันจะนำมาซึ่งความเข้าใจและยอมรับความสามารถในข้อดีข้อด้อยของตนเอง ตลอดจนการพัฒนาตนเอง

ใฝ่รู้อยู่เสมอ หมายถึง มีความกระตือรือร้น สนใจค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มเติมอยู่เสมอ และพยายามหาคำตอบในสิ่งที่ตนไม่รู้ ใฝ่นิสัยรักการอ่าน การค้นคว้า การจับประเด็นของความรู้ที่นั้น และเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการใช้สติปัญญาที่จะคิดค้นและสรุปข้อความรู้สิ่งใหม่ซึ่งแตกต่างออกไปจากความคิดเดิมหรือการนำเอาความรู้เดิมมาดัดแปลงและสร้างสิ่งใหม่ที่เป็นผลเชิงบวก อันจะนำไปสู่พฤติกรรมหรือความประพฤติอันเป็นประโยชน์ต่อสังคม

รอบคอบ หมายถึง การพินิจพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วน ระมัดระวัง มีสติยั้งคิด ไตร่ตรองด้วยปัญญา และระมัดระวังทั้งด้านความคิดและพฤติกรรมที่แสดงออกด้วยความประณีต มีข้อบกพร่องน้อยที่สุดหรือไม่มีเลย อีกทั้งยังไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตนเองและผู้อื่น ไม่มีความขาดกลัวที่แสดงความคิดและการกระทำตามกาลเทศะที่เหมาะสม

ไตร่ตรองเหตุผล หมายถึง การรู้จักใช้ความคิดและเหตุผลในการคิดพิจารณา ไม่งมงาย มีความยับยั้งชั่งใจ รับฟังข้อมูลความคิดเห็นของผู้อื่นโดยไม่มีอคติ ไม่ใช้อารมณ์และความยึดมั่นของตนเอง อันจะก่อให้เกิดผลกระทบที่เสียหายต่อตนเองและผู้อื่น ใช้หลักฐานและข้อมูลหลากหลายในการตัดสินใจ เพื่อให้รู้เท่าทันหรือเข้าถึงความจริงที่ถูกต้อง

รับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่และภาระงานต่าง ๆ ให้สำเร็จ ลุล่วงตามความมุ่งหมายด้วยความผูกพัน ด้วยความพากเพียร ด้วยความซื่อสัตย์ ด้วยความละเอียดอ่อน และตรงต่อเวลา โดยไม่บิดเบือนละทิ้งหน้าที่หรือผลักภาระให้แก่ผู้อื่น ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ อีกทั้งจะต้องปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

เห็นการณ์ไกล หมายถึง ความสามารถในการคาดคะเนการณ์ และเตรียมการที่จะรับสถานการณ์อันจะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างมีหลักการและเหตุผล ไม่พิจารณาแต่เพียงประเด็นที่อยู่ใกล้ตัวเท่านั้น แต่สามารถประมวลประสบการณ์ความรู้และการวางแผนแก้ปัญหาเพื่อการเตรียมตัวในอนาคตได้

ศีลธรรม หมายถึง ความประพฤติทั้งกายและวาจาที่ถูกต้องที่ชอบอยู่ในทำนองครองธรรม ไม่มีผิดทั้งกฎหมายและศีลธรรม เป็นผู้ที่มีความบริสุทธิ์ยุติธรรม มีความละเอียดถี่ถ้วน ไม่กล้ากระทำความชั่ว ความผิดทั้งในที่ลับและที่แจ้ง มีจรรยาบรรณทางวิชาการและวิชาชีพ มีความซื่อสัตย์สุจริต ตรงต่อเวลา และมีสติที่จะเตือนให้ประพฤติตนอย่างถูกต้องอยู่เสมอ

เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม หมายถึง การละความเห็นแก่ตัวเพื่อประโยชน์และความสุขของผู้อื่น มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันให้ผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังสติปัญญา เห็นประโยชน์ของผู้อื่นมากกว่าของตนและทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน มีความยินดีที่ผู้อื่นมีความสุข

การจัดและดำเนินการของมหาวิทยาลัย หมายถึง วิธีการหรือกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้นเพื่อการปลูกฝัง ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงเสริมสร้างและพัฒนาคุณธรรมให้แก่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลักสูตร หมายถึง หลักสูตรระดับปริญญาตรีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มีเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับคุณธรรมตามปณิธานของมหาวิทยาลัย

การเรียนการสอน หมายถึง วิธีการที่อาจารย์ผู้สอนได้กระทำในระหว่างการเรียนการสอนเพื่อการปลูกฝัง ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงเสริมสร้างและพัฒนาคุณธรรมให้แก่ นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิจกรรมนิสิต หมายถึง วิธีการหรือกิจกรรมที่อาจารย์ฝ่ายกิจกรรมนิสิตจัดให้แก่ นิสิตในลักษณะของกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อการปลูกฝัง ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เสริมสร้างและพัฒนาคุณธรรมให้แก่ นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย หมายถึง ลักษณะต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยที่ช่วยส่งเสริมคุณธรรมให้แก่นิสิต อันได้แก่ สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับกฎระเบียบของมหาวิทยาลัย

ผู้บริหาร หมายถึง อาจารย์ที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2538 ได้แก่ รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและนโยบาย รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต รองคณบดีฝ่ายวิชาการ และรองคณบดีฝ่ายกิจการนิสิต

อาจารย์ผู้สอน หมายถึง ข้าราชการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ทำหน้าที่สอนในระดับปริญญาตรี

อาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมนิสิต หมายถึง ข้าราชการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ทำหน้าที่อาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมนิสิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งในระดับสโมสรส่วนกลาง และระดับคณะ

อาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม หมายถึง ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านคุณธรรม ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนวิชาบัณฑิตในอุดมคติและคณะกรรมการโครงการส่งเสริมคุณธรรม

นิสิต หมายถึง ผู้ที่ศึกษาอยู่ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2538

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการปลูกฝังคุณธรรมแก่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
2. เป็นแนวทางให้กับผู้บริหาร อาจารย์และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนา นิสิตและสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการปลูกฝังคุณธรรมแก่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในส่วนเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมแก่นิสิตนักศึกษา

ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย

รายงานผลการวิจัยนี้ ได้แบ่งออกเป็น 5 บท โดยเสนอตามลำดับดังนี้

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ ขอบเขตการวิจัย คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กล่าวถึง เรื่องคุณธรรม การจัดการเรียน การสอน กิจกรรมนิสิต สภาพแวดล้อม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย กล่าวถึง ขั้นตอนในการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ศึกษาเอกสาร แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบสำรวจ การกำหนดมาตราส่วนประมาณค่า การแปลความหมายค่าคะแนนในมาตราส่วนประมาณค่า ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

รายการอ้างอิง แสดงรายการหนังสือ บทความ และเอกสารอื่น ๆ ที่ใช้ในการวิจัย

ภาคผนวก ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย ตารางวิเคราะห์กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม ตารางวิเคราะห์หลักสูตร